

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Basilicae S. Mariae. Maioris De. Vrbe A. Liberio. Papa. I.
Vsque Ad. Pavlv. V. Pont. Max Descriptio. Et. Delineatio**

Angelis, Paolo de

Roma, 1621

Liber Dvodecimvs. De origine, & sacrarum Imaginum vsu, vbi etiam de S.
Luca Euangelista, nimirum, quod pictor extiterit, pluresq[ue] Imagines
pinxerit; sed praesertim Beatae Virginis Imaginem, in S. ...

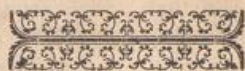
urn:nbn:de:hbz:466:1-13873

BASILICAE
S. MARIAE MAIORIS
DE VRBE
A LIBERIO PAPA
VSQVE AD
PAVLVM QVINTVM
PONTIFICEM MAXIMVM

DESCRIPTIO, AC DELINEATIO,
LIBER DVODECIMVS.

A V C T O R E

ABBATE PAVLO
DE ANGELIS.

DE ORIGINE, ATQVE VSV SACRARVM
Imaginum, & praesertim de illa S. Mariae Maioris
à Sancto Luca depicta.

C A P V T P R I M V M.

VM antea non solum de Basilica in genere & peculiariter cum omnibus ad ipsam spectantibus dixerimus, sed etiam de celeberrimo sacello beatissimae Virgini à Paulo Quinto summo Pont. à fundamentis constructo, atque dicato; illud est conueniens, vt primum de origine, & vsu sacrarum Imaginum agamus, postea de illa gloriosae Virginitatis à S. Luca depicta, vnà cum aliquibus miraculis, qui erit vltimus nostri operis, & laboris liber. Igitur quanti semper fuerint sanctae Imagines aestimatae apud

A priscos Patres, ex diuinis litteris cognoscitur, in quibus apparet Initium ex Deo sumpsisse, cum ordinauerit vt in Templo depingerentur. Hinc Moyse commisit, vt propitiatorium ex purissimo auro conderetur ad longitudinem duorum cubitorum, cum dimidio, & latitudinem vnus, & dimidij, cum duobus Cherubin: *Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel, &c. Et inferius: Et propitiatorium de auro mundissimo, duos cubitos, & dimidium tenebit longitudine eius, & cubitum, & semisse latitudo; duos quoque Cherubin aureos, & productiles facies, ex vtraque parte oraculi Cherubin vnus sit in latere vno, & alter in altero, vtriusque latus*

Exod. 25.
Initium sacrae
Imagines pin-
gendi ex Deo
manauit.

Et idem Deus ad adiuuandum Israeliticam gentem, non Angelicam Imaginem, sed Aeneum serpentem adhiberi voluit pro ijs sanandis, qui à virosis serpentibus offendeantur, quod magno, ac singulari mysterio contigit, velut in Numeris legitur. *Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum venerunt ad Moysen, atque dixerunt. Peccauimus: quia loquuti sumus contra Dominum, &c. Ora, ut tollat à nobis serpentes. Orauitque Moyses pro populo, & locutus est Dominus ad eum. Fac serpentem aeneum, & pone eum pro signo, quo percussus cum aspexerit, uiuet. Fecit ergo Moyses serpentem aeneum, & posuit eum pro signo, quem cum percussis aspicerent, sanabantur.*

De hoc serpente diuinè sanctus Augustinus his verbis declarat. *Serpentum morsus mortiferi immissi ad penam iustissimam peccatorum in ligno exaltato, atque prospecto aeneo serpente sanati sunt. Quod verò sacrarum Imaginum institutio ex Deo manarit, vndique Scriptura testatur. Nos tantum quædam attingemus. Et quidem in Paralipom. intelligitur, quàm gratæ Deo Imagines extiterint in Salomonis Templo constitutæ. Possent etiam addi, quod Zacharias affirmat, dum Salomonis Templum describit, de Cherubinis agens, &c. & ab eodem Prophetâ id designatur, quod Catholica Ecclesia in quatuor Euâgelistis repræsentat. Sic enim legitur: *Et in medio eius similitudo quatuor animalium, & hic aspectus eorum similitudo hominis in eis, quatuor facies vni, & quatuor penne vni, &c. Et paulò inferius sic Ecclesia canit: Similitudo autem vultus eorum facies hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor: facies autem bouis à sinistris ipsorum quatuor, et facies Aquilæ desuper ipsorum quatuor, &c. Possent etiã indicari, quod in Genesi habemus de tribus Angelis in hominis forma corâ Abrahamo constitutis. Apparuit autem ei Dominus in Conualle Mambra, sedenti in ostio Tabernaculi sui in ipso seruore diei. Cumque eleuasset oculos apparuerunt ei tres viri stantes prope eum, &c. Sed vt ad Euangelicam scripturam transeã apud S. Matthæum visionem Angelorû notamus albis vestibus ornatorum, ad ostiû sepulchri Saluatoris, quæ etiã ab alijs Euangelistis confirmatur. *Angelus enim Domini descendit de cælo, & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super eum; Erat autem aspectus sicut fulgur, & vestimentum eius sicut nix, &c. Et S. Marcus eandem historiam describit. Et introcuntes in monumentum, viderunt iuuenem seden-***

*tem in dextris, coopertum stola candida. Et Sanctus Ioannes. Dum ergo staret inclinauit se, & prospexit in monumentum, & vidit duos Angelos in albis, sedentes vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat corpus Iesu, &c. Et Sanctus Lucas. Dum mente confternata esset de isto; Ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. Possent addere id, quod scribit Apostolus. *Et virga Aaron, quæ fronduerat, & Tabula Testamenti, super quam erant Cherubin obumbrantes Propitiatoriu, &c.**

Quæ omnia indicauimus pro ijs confundendis, qui ausi sunt sacrarum Imaginum Institutionem, & vsum denegare, quæ opinio, vti est falsa, sic etiam sapius in Concilijs, & decretis est damna. Et ad confirmationem huius veritatis, illud indicabo, quod Franciscus Turrianus contra Magdeburgenses testatur; quo loco vetusta manscripta asserit à sancto Pamphilo martyre, ex Synodo Antiochena Apostolorum tempore congregata; nimirum partem Canonis illius Synodi, quod in Origenis Bibliotheca est repertum; & in Concilio Niceno eadem veritas relucet per S. Germani epistolam. In quo Concilio apparuit vnde nam hæc peptis, & sacrarû Imaginum contemptus effluxerit. Etenim primò vult à Iudæis, deinde à Saracenis emanasse: sic Baronius adducit: *Ceterum idem sanctus Germanus de prima origine agens erroris huius, à Iudæis primum, inde à Saracenis manasse docet. Et inferius: Vt fraterna approbatione mentem nostram aperiamus, breuibus, quæ de ea re nobis cognita sunt, dicemus. Illud in primis subjicientes oportere nos omnem vanam nouitatem considerare, & maximè cum in fide in Christi populo discordia, tumultus, & scandali argumentum suboritur, deinde in Ecclesijs consuetudo longi temporis tenenda est. quod autem ad consuetudinem spectat in principio nascentis Ecclesiæ viguisse vsum sacrarum Imaginum pluribus docet, eumq; firmatum non subsequenti vsum tantum, sed etiam sententijs sanctissimorum Patrum, quos citat. quod autem ad contradicentes, & hoc improbant: pertinet, ista subjicit.*

Et manscripta à nobis reperta in Vaticana Bibliotheca de sacratissima Mariæ Maioris Imagine tractant. ac licet prima fronte præter rem videantur, tamen cum tria Imaginum genera diuidant, nos duo indicare constituimus, tertium ad alium locum remittentes, vbi magis ad rem nostram facit. *Agè ab imaginè inchoemus. Quod vt lucidius infer à paulò remotiora, ad vè tamè necessario expedientia conquirã. Imagines, seu simulachra triu esse*

Cap. 11.

Ek. 2. 6. 3.

Cap. 41.

Cap. 1.

Cap. 18.

Cap. 18.

Cap. 16.

De Civit. Dei
suph. Durant
de rib. Eclesiæ
causal. lib. 1. c. 5.

Exod. 31.
Initium sacra
Imagines po-
gendi ex Deo
manant.

Lib. man. sign.
3921.
Trium generum
Imagines.

esse, ut ita dicam, generū comperio, quorū unum sancta Mater Eccl. respuit, et execratur; aliud per patientiā tolerat: reliquum vero ob id, quod repraesentat, veneratur, et colit. Quibus omnibus distinctē explicitis, apparebit; Imagine de qua loquimur, tantum ceteras omnes dignitate antere, quantum ipsa Dei Genitrix, per eā significata simplices omnes Creaturas antecellit. Velim tamē ab hoc nostro Imaginū sermone illam exceptā facere, de qua scriptum est. Fecit Deus hominē ad Imaginē, & similitudinem suam: cum enim constet per memoriam, intelligentiā, et voluntatem, quae in nobis sunt, diuinitas, id est Pater, Filius, et Spiritus sanctus figurari, ac Trinitatis mysterium denotari, non est, quod ad rē nostram attineat. Dixi primum esse Imaginum genus, quod Ecclesia respuerat, id ex Idolis constitit, quae Gentilium vanitas pro Dijs adorant. Ea inuenta sunt, prout ex temporum supputatione colligitur anno post conditum orbem 1184. tempore quo, & natus est Abraham, ante Natiū. Christi circiter 2015. rationemq; horum inueniendorum ait Lactantius fuisse, ut posset hominū memoria retineri, qui vel morte subtraçti, vel absentia fuerint separati. Primumq; qui has fingere similitudines ceperit, sunt qui dicunt fuisse unū Assyriorum Regē Beli, patris sui extincti desiderio, cum quibus idē Lactantius consentire videtur: cum dicat à Belo initium harum fuisse superstitionum. Belo itaq; cum Ninus simulacrum dedicasset, uenereturq; illud, et venerari mandaret, immunitatemq; ad id fugientibus concederet, eodē itum est, ut diuinos statuae illi honores deferrent. Postea vero errore ad incrementa adaucto, tanta Idolorū multitudo succreuit, ut penē innumerabilia fuisse colligantur. Nā, ut taceam Iunonis, Monetae, Palladis, & Fortune notissima cūctis simulachra Romae in foro 12. stabant aurea Imagines Dijs consecratae, sex maribus, et femininis totidē, & Iouis simulachri faciem legimus. . . . diebus festis liniri solitā, & Veneris duo simulachra traduntur. Vnum Romae eximia pulchritudinis Phidiae opus. Alterū apud Gnidū immensa pecunia emptus opus Praxitelis, tantam singens uenustatē, ac decorem, ut paulo minus quā Venus ipsa ad libidinē homines prouocaret. Solis quoq; Colossus Rhodi memoratur tantae magnitudinis, ut vix possit à quoquā hominū pollex eius amplecti. Mitto cetera huiusmodi abhominamenta; nā si & porcis, suillisque pallori, & pauori simulachra exculpere, eademq; venerari non erubescbant, quod putemus facturos suos Deos; vel propter beneficia praestita, vel propter virtutes putabant. Varro est Auctor suis, per eorumq; de quibus ait Virgilius.

Triginta caputum fetus enixa iacebat.

Alba solo, recubans albi circum tbera nati.

A Simulachra apud adē Ioannis in publico spectari, carnesq; (ut suis utar uerbis) in salura recōditas, non nisi à Sacerdotibus demonstrari. B. quōq; Augusti. ac Lactan. testantur pallori, pauoriq; figuratur diuinū honorē fuisse impensū. Has execrandas imagines Patres veteris Testamēti, tū ex primo legis mandato edocti, tū etiā ex crebris Prophetarum cōminationibus usq; adeo execrati sūt, ut nullius animātis figurā pictam, seu fictā, aut sculptam fas esset in Tēplo aspiciere. Vnde Hebraei scribenes Salomonis dicūt prauaricationis illud fuisse nunciū, cum aneos Boves mari aneo subiceret, et solū suum leonibus adornaret. Quod intelligens Abraham quantum Deo earū cultus esset exosus Ismaelē cum Isaac imaginibus ludentem, eamq; à uero Deo auertere molientē cū matre eiecit, et Iacob Idola, eorumq; ornamenta sub Terebintis infodit, quae, ut quidā suspiciantur, Dauid in materiā Templi conlauit, & 23. millia Israelitici populi fabricātes iussu Moysis confossa sunt gladio. Salomoni quoq; ob Idolorū culturam Regnum diminutum est, indictaq; posteritati sua bella, nec nō & Ieroboam ob id ipsum diuinas cōminationes indignabundus audiuit, manumq; sensit arescentē, Rursusq; ob statuā Idolorum combustam, commisit utamq; promissum est Hiorae, quod gratum Deo fecisset, Regnum in Israel ad quartam usq; generationē. Et Ezechias serpente aeneum à Moysē in deserto erectū cum . . . ut Idolo thura darentur cōfregit. Contra filius eius Manasses, quod Idola cōflasset, adorassetq; uinculus cathenis in Babylonem deducitur. Multiq; Iudeorū nē Idolis conquinarentur sub Antiocho Rege trucidati sunt. Insuper & multi de Exercitu Iudae Machabaei corruerūt ob hanc tantum causam, quod donaria Idolorum penes se habuissent. Nostri vero Patres, quo pacto à perniciosis huius imaginibus abhorrent, testantur eorū pro Christo inita certamina, tormētāq; nē ijs sacrificarent, perpeffa. Hac igitur Idolorū portenta nostra cū imagine cōparare nefarium est, et Christianorum auribus prorsus indignum.

Secundum genus, quod Ecclesia tolerat, constat ex picturis, tabulis, signisque, ac statuis, quae diuersis ex causis, & construebantur olim, & construuntur. Interdum enim cum quis Provinciae praefuisset, eamque bene rexisset, pingebatur eius imago, vel ad memoriam, vel ad decorem. Ex quo illud axioma M. Cic. in Q. Fr. habetur. Frater meus didimus maior est, quā totus. Interdum ea ad ornatum edificiorum facta accepimus. Vnde & Seneca Libertinorū balnea statuis, eolūnisq; nil sustentantibus adornari conueniunt. Et Corinthios propter hanc maximē causam, tantum habuisse statuarum crediderim, ut ex Cimitatis incendio es, uasque Corinthia peruentis nomen assumpsisset, nonnunquam ab ipsis scripto.

Vide lib. 7. cap. 14.

Romano in Foro 12. olim aurea simulachra erant.

De Imago
Dicitur quod
pictura exp
S. Lucas

E. Grotius
dicitur.

De Imago
Dicitur quod
pictura exp
S. Lucas

Scriptoribus, ut artis, ingenijque ipsorum monumenta extarent facta fuisse, & legimus, & vidimus; Mausolei enim Regis sepulchrum, quod ex emulatione artificum constat esse perfectum, tale opus memoratur, ut inter septem miranda Plinius annumerauerit, & cuncta sepulchra ab eo in posterum nomen acceperint. Roma quoque in Monte Quirinali adhuc Phidiae, & Praxitelis statuarum opera quasi de fama concitantia aspiciuntur. Sapius etiam signis, tabulisque non aliud querebatur, quam voluptas oculorum, & inane quoddam nomen munificentiae. Quae ex re Marcus Agrippa rusticitati, ut quidam dicit, propior quam delictis, orationem luculentam habuit de tabulis omnibus, signisque publicandis. Adhuc satis fortasse est dictum de institutione, & sacrarum Imaginum usu, atque adeo de reuerentia, qua mater Ecclesia illas est profequuta. Quia vero non est nostri instituti plurimum in his immorari, nec illos prorsus attendere, qui mordicus se opponunt, sed potius contemnere, & ad illos mittere, qui de industria id onus susceperunt; Ideo poterunt legere Maiol. & Duran. nec non Cardinalem Bellarminum; nobis tantum satis erit ostendere sanctum Lucam Euangelistam aliquas Imagines depinxisse, & praesertim Beatæ Virginis contra Magdeburgen. dum negat illud, quod apud verè pios alacriter excipitur, exponens metaphorice sanctum Lucam pinxisse; nimirum dum sacra Evangelia, & Apostolorum acta descripsit.

QVOD S. LVCAS D
PLVRES IMAGINES
DEPINXIT,

Et praesertim sanctissimi Saluatoris, gloriosae Virginis, & Apostolorum ex quo deprehenditur pictorem fuisse.

Caput I I.

EMPER apud fideles est receptum, & à Concilijs approbatum sanctum Lucam, quosdam Imagines pinxisse; quod passim Authores testantur, & praesertim manuscripta nobis in Vaticana Bibliotheca reperta. Nos ad confirmationem vnum ex graeca lingua, translatum primò adducemus. De Imagine Deiparae, quam pictura expressit Sanctus Lucas. Diuinus Lucas, qui & summus

Grammaticus, & Rhetor eloquentissimus, & Philosophus cum in naturalibus, tum supernaturalibus excellens fuit, qui virtute sui Evangelij vniuersum orbem coniuuit, qui spiritualium gratiarum animata tabella, pietatisque exemplar extitit, qui inter alias animi dotes etiã pingendi artem diligentissimè exercuerat, & coloribus scite adaptandis operam dederat; Imaginem Deiparae in tabella perbellè, ac diligenter expressit, rem pulcherrimam, & imitatu perdifficilem describere conantibus. Ipse tamen Ideam exemplarem valde subtiliter, atque adeo exactè ad viuum effinxit, ut quasi ex altera parte ars cum natura certaret, & eam superare contenderet. Non erit autem res ingrata si picturam oratione descripsimus, neque enim historia sermo id praetermisit, ut non solum habeamus, quod nostrum a spectum oblectet, sed etiam auditum pateat. Idem Nicephorus testatur, his verbis:

Fertur his quoque Lucas primus Christi, & quae eum ita (ut Deus dicebat) genuit matris, atque item Principum Apostolorum effigiem pingendi arte adumbrasse. Vnde in omnem, deinde habitabilem orbem tam venerandum, & pretiosum opus est allatum. Et alibi de Augusta pietate agens: Templum, quod τὸν ἱερὸν, hoc est via Ducum cognomine clarum est, in quo diuinam illius imaginem, quam Lucas Apostolus tabulae depictam reliquit, sacrumque pensum, & Saluatoris ipsius fascias seruandas curauit. Et Diuus Thomas sic ait: Vnde Damascenus dicit, quod Lucas depinxit Imaginem Christi, & Beatæ Virginis. Et idem Nicephorus: Cum & sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, ipsiusque adeo Christi, & quae cum supra naturam captum mirificè genuit Virginis matris coloribus adumbravit Imagines plurimas ad hunc usque diem conseruatas esse nouimus, ac Lucas quidem Apostolus prius ipsas, accuratè opus id exorsus manibus suis depinxit, &c. Et Metaphrastes: Sancta Mariae varias imagines sanctum Lucam manibus suis ad viuum pinxisse. Et ab eodem Nicephoro de quibusdam sacris Imaginibus habetur à sancto Luca depictis, & ab Eudogo Augusta varijs Ecclesijs, collocatis. Sic enim legitur: Secundum Templum, ἱερὸν, via ducum est, ubi Antiochia missam Verbi matris Imaginem dedicauit, quam Diuus Apostolus Lucas suis ipse manibus depinxit illa adhuc viuentem, & tabulam ipsam vidente, gratiamque adeo illi formae suae immittente. Haec imago primum in loco, qui Tribunal dicitur, fuit, ubi ea, quae nunc quoque sunt, miracula peracta sunt. Philippus Bergom. addit: Propter familiaritatem, quam iugiter Lucas cum Beata Virgine habuerat, Damasceno testante, eius imaginem

Lib. 2. c. 24. &
lib. 6. cap. 15. &
16. & 33.
S. Lucas primus
Christi, atq. B.
Virginis, et D.
Petri Apostoli
Imaginem colo-
ribus expressit.
Luc. 14. c. 2.

Lib. 6. c. 15. &
16.

In vita S. Luca
Lib. 15. c. 14.
Alanus Copu-
dial. 4. contra
suum. Pont. op-
pugnator. hist. or.
à Nicephoro tra-
dita.
De S. Luca Eu-
glistae unde Io.
Stephanus de
viti. Eccles. cath.
lib. 5. c. 5. pag. 13
Maiol. hist. not.
orb. omniumque
temporum pro
defensione sa-
crarum Imagi-
num cap. 12.
Canis. de Deipa-
ra lib. 5. cap. 22.
Bellarmin. de con-
trouer. Christ.
fid. tom. 2. lib. 2.
cap. 10. de ima-
ginibus sanctis.

Miller. scribit or-
bis de reb. Eccl.
not.

E Graeco ignota
Auctore.
De Imagine
Deiparae quam
pictura expref-
sit S. Lucas.

ginem sibi depinxit, apud se habere voluit? Et in Vaticano manuscripto, ex quo duo Imaginum genera indicauimus, tertium relinquentes, quod hic optimè quadrat. Restat, ut tertij generis Imagines explicemus, easque pari modo ab hac superari demonstremus. Imagines itaque de quibus in praesentiarum loquendum est, haec sunt quae prae se ferunt, vel Saluatorem Iesum, eiusue Gentricem, vel Apostolorum, Martyrum, seu Sanctorum quempiam. Has Romana Ecclesia semper venerata est. Nonnulli verò inconsiderato zelo succensi putauerunt eas nullo pacto adorandas, quin potius confringendas, comminuendasque, unde Epistolam legimus Gregorij ad Massiliensem Episcopum, quod talia perpetrasset corripuens. Graeci quoque Synodo celebrata sanxerunt Imagines adorare non esse fas, quã Synodum Stephanus Tertius execratus est, coactoque ex Gallis, Italisque partibus Concilio fauente Carolo Francorum Rege illam penitus abrasit; sed quia Graeci proposito eorum persistebant, Hadrianus Primus Stephani eiusdem proximus successor, Legatos ad Constantinum tunc Imperatorem, matremque eius Irenem transmisit; hortans eos ne errorem hunc valescere paterentur. Qui trecentorum quinquaginta Episcoporum conuesso, in Nicæna Vrbe celebrato sacrarum Imaginum venerationem suscipiendam fore decreuerunt. Quod quidem gratum Deo esse, quod his Imaginibus reuerentia impendatur ex miraculis, quae per inobseruatas Imagines perpetrantur patere potest. Quorum illud non est minimum, quod graues Scriptores prodiderunt. Imaginem scilicet Saluatoris nostri à Iudeis per opprobrium fixam Cruci, & lancea compunctam mox aquã, & sanguinem verum emisisse, qui agrotis corporibus, membrisque debilitate torpentibus delibutis sanitatem, integritatemque praestitisset, eiusque sanguinis particulam aiunt in Basilica Laterani nostris etiam temporibus conseruari. Harum igitur Imaginum per Christianum Orbem innumeram esse multitudinem nemo est, qui dubitet. Videmus enim ijs non modo Basilicas, Ecclesias, Orationaria, ac Sacella omnia adornari, sed plerumque ades, porticusque ac Domuncule salutaribus lineamentis decorantur. Verum plurimae harum sunt, quae nullam praeter ceteris populi sibi celebritatem vendicant; nonnullae verò, vel propter beneficia inuocantibus praestita, vel propter quãuis aliam deuotionis causam, maximam sortiuntur hominum reuerentiam, affluentiamque. Nominatissimas ergo, celeberrimasque harum, quae ad meam notitiam peruenerunt, si recenseam, satisfactum rei nostrae putabo, quibus per nostram Imaginem facile superatis, ceteras omnes proculdubio succumbere erit necesse. Ducibus enim bello

Sacris Imaginibus reuerentiam tribuendam Patrum consensu determinatum.

A corrudentibus nihil est, quod Gregorij milites restendum putent. Septem vulgò traduntur Imagines Dei Genitricis à Beato Luca pictae fuisse, quarum quatuor Romae esse firma est opinio. Prima haec est, quae in sacra Maria Maiore asseruatur. Secunda illa esse dicitur, quae 12. ab Vrbe milliario, in loco, qui dicitur, spelunca ferrata, à Graecis religiosis continetur, quam magna in reuerentia Accole, finitimique omnes habent, maximoque concursu circum undique bis in anno ad eam confluunt. Tertia in Templo, quod B Araceli nuncupatur, inspicitur, quae magna Romani Populi deuotione frequentatur, si quidem gradus, quibus ad eam scanditur, piarum oblationum suffragio marmore stratos fuisse, qui illic habitant Religiosi asseruerant. Quarta veneratur in Ecclesia sanctae Mariae de Populo, quae tunc maximè reuiscitur, cum sacris diebus amoto velamine videndi cunctis fit copia. Hanc in Ecclesia sancti Petri antea asseruatam, Paschasius summus Pontifex ad locum demoniaco incursum obsessum adduxit, ubi Ecclesia, quae nunc videmus constructa, & Imagine in ea dimissa locum ab omni aduersitate liberauit. Ex qua populi liberatione nomen, quod tunc sortita est, adhuc retinet. Praeter has Beati Lucae Imagines habemus, & Romae nonnullas non parum celebres. In Ecclesia namque, quae sancta Maria in Porticu nuncupatur, quaedam habetur Imago, quae in zaphireo lapide dicitur mirabili opere sculpta. Haec (ut aiunt) miro splendore in Cella quadam Vinaria fulgentem se se tanto maiore omnium splendore prodidit, quanto incertum, quo ex loco vel prodierit, vel aduecta fuerit, & à populo non ociose veneratur. Nuper alia ingenti mulierum celebritate adorari est capta, & ex musiuo picta ante fores sancti Pauli Apostoli, in sublime aspicitur. Dicunt enim gratiam quamcunque iustam media illa Imagine postulatam, si frequentetur orationibus obtineri, mihiq; compertus est mulieres nonnullas beneficia ab ea Imagine flagitata impetrasse. Florentiae quoque Imago Virginis Angelico salutata congressu, quam multis sit nota, quamque miraculis reuerenda ex cereis Imaginibus in Ecclesia sua, quasi trophæis pro impetrata cuiusque salute appensis, patere potest; quarum tam crebra est expositio, ut cum saepius amoueantur, semper Ecclesia sit eis referta. In Agro Piceno celeberrimam Imaginem sanctissimae Virginis, quam vocant de Laureto, nemo est, qui nesciat, quem enim ad illam aduendam non mouit deuotio, attraxerunt nundina. Hanc coruscare miraculis omnes, qui ex ea redeunt affirmant. Recensui Imagines Beatae Virginis illustriores, quae ad meam notitiam deuenerunt. Sed & Saluatoris nostri fertur maxima

Septem Deiprae Imagines traduntur B. Lucae pictae.

B. Virginis Imago in S. Mariae Populi Ecclesia conseruata, nomen ex Populi absolute reuiscitur.

Vene-

venerationis Imago, que in Oratorio, quod sub vocabulo Sancti Laurentij dedicatum Sancta Sanctorum sibi nomen vendicauit, magno honore à secularibus interdum reclusa ostenditur. Hac putatur humanis manibus; id est Beati Lucae, pingi fuisse ceptam, primisque dumtaxat lineamentis superductis, opus, quod videmus diuinitus esse perfectum. Quod ideo existimant, quia cum opifex ad inchoatum opus rediret, absolutum reperisse dicitur, quod inceptum altera die dimisisset. Imagines omnes explicui, que poterant mentes hominum ad suspicandum inducere, ne primus esset inter simulachra omnia nostrae Imagini locus. Nunc verò operapretium erit comparatione adhibita discutere, in quo excellentia ista deprehendatur. Et primum quidem si ex opifice, constructo operi laus aliqua comparatur, huic nostrae tanta est, ut nulli earum, que retulerim maior adueniat. Quis enim Artifex ita sublimis, qui Beato Lucae Euangelistae cedendum esse non putet? Quod autem de nonnullis fertur Imaginibus, que non sine admiratione hominum reperte dicuntur, non consentio: non enim ob id, quod artifex ignoratur, a calo eas descendisse crediderim, & immortalem Deum, assumptis Vulcani, Dedalique Instrumentis ad eas peragendum se se tunica succinxisse: Quin potius puto per hominum manus fuisse fabricatas, & casu aliquo à mentibus, oculisque hominum seclusas, deum volente Deo in lucem restitutas. De Saluatoris verò Imagine, quam in Sancta Sanctorum esse diximus, dicamne quod sentio, an tacebo? Si tacuero, veritatem fortasse offendero, que nequit sine crimine reticere. At si proloquar, vereor ne vulgus offendam, qui ita opinionem illam imbibit, ut si quis eam refellere audeat, mox cum malignum, sacrilegumque appellent. sed cum hoc eo stylo differantur, ut non facile in noticiam vulgi venire possint (irreligiosum quippè esset illud à sua credulitate auertere) dicam quod sentio. Cum se penumero vulgarem hanc opinionem de Imagine Saluatoris; sed quod incerto sit Authore, completa, mecum ipse reuoluerem, non poteram Imaginem illam contemplatus in eam communem credulitatem adduci, ut existimarem diuini quidquam in ea operis fuisse impensum: meamque hanc incredulitatem quodammodo auxit libellus quidam, qui nuper in manus meas incidit, isque apud Sanctam Mariam Maiorem habetur, qui dum vulgarem hanc opinionem corroborare intendit, iudicio meo prosternit. Securius enim creditur, quod incerto, quam leui Auctore per ora hominum versa-

A tur. Dicit namque quod post gloriosam Domini Ascensionem mater eius, Apostolique omnes, ac Discipuli Hierusalem consistentes, nimio more ex subtracta Christi conuersatione affecti, Beato Lucae imposuerunt, ut per picturam Saluatoris effigiem qua consolarètur, exprimeret, quod cum adimplere inchoasset, interposita mora, dum repetitur, opus cernitur absolutum. Demum Hierusalem euersa, Temploque expoliato, in triumpho Titi, & Vespasiani Imaginem illam una cum Candelabro, Arca, et ceteris in templo consistentibus fuisse adductam, & per Constantinum Imperatorem loco, in quo nunc est, collocatam.

Hactenus Vaticanum manuscriptum, & Alanus aduersus Pontificum oppugnatores. De Imagine Beate Mariae à Luca Euangelista depicta a calumnijs hereticorum defendit. Et Sebastianus Banad. Tertius Euangelista Lucas est, natione Syrus, ex nobili Ciuitate Syriae Antiochia, ut testatur Diuus Hieronymus in proemio Matthaei, & alij, Medicus antea corporum, post conuersionem etiam animarum: quippe qui eximiam mundo medicinam: Euangelium Christi graecè consecrerit. Pictor praeterea egregius, ut tradit Nicephorus libro secundo, capite quadragesimotertio: Lucas, inquit, Medicus, & pictor egregius, pro corporum curatione, animarum medicus factus est. Fertur primus Christi, & que eum ita, ut Deum decebat, genuit, matris, atque item Principum Apostolorum effigiem pingendi arte adumbrasse; unde in omnem deinde habitabilem orbem, tam venerandum, & pretiosum opus est allatum.

D Possent infiniti Authores deduci, qui hanc veritatem expressè attestantur; sed ne saepissime acta ab alijs, iterum agamus, tantum, sufficienter ij, qui à Canisio recensentur. Igitur primus ponitur Simon Metaphraf. in vita Sancti Lucae: Theodorus lector in collect. de doctrina Christiana: Iacobus

E Bill. Ioanes Damascenus de orthodoxa fide, &c. Atq; manuscripta, quae in Vaticana Bibliotheca asseruantur, in quibus satis fusè, & doctè pertractatur.

X QVOD

Lib. 1. c. 20. de reliquis duobus Euangelistis Lucae, & Ioannis.

Lib. 1.

Lib. 4.

Cap. 17. Ex bibl. Vatic. lib. man. num. 3121.

Septem dies...

B. Virginis...

QVOD SACRA IMAGO
SANCTÆ MARIÆ MAIORIS

Fuit à Sancto Luca depicta.

Caput III.

NVS QVAM ferè legimus aliquem, qui hanc rem denegat, sed potius omnes vno ore testantes: Vidimus etiã in huius Ecclesiæ Archiuio plurimas Bullas, & summorum Pontificum rescripta, atque adeò alia, quæ id expressè confirmant, sicut etiam in Vaticana Bibliotheca, velut nos ad huc ostendemus. Primus igitur Io. Steph. Duran. sic loquitur: Altera ab eodem Luca effecta, & expressa Roma in Basilica sancte Mariæ Maioris multis iam seculis religiose obseruatur. Et Canisius aliquot in testimonium adducit, Imaginem Beate Virginis à Sancto Luca depictam seruari in Basilica sancte Mariæ Maioris, ubi de miraculo per eandem edito tempore Sancti Gregorij Papa. Panuinus ait Hanc imaginem fuisse à Sancto Luca depictam, his verbis: Brachium cum alijs reliquijs sancti Luca Evangeliste, qui depinxit Imaginem Beate Mariæ Virginis in hac Basilica existentem. Et Pompeius Vgonius de reliquijs huius Basilicæ agens, Primam talem Imaginem recenset his verbis: Et gloriosissima Imago Virginis miraculis illustris à Sancto Luca depicta. Idem etiam alibi testatur Alphonsus Ciaccon. Quibus rebus permotus Gregorius ad cetera celestis uie piacula, postero anno 1593, religiosam in die resurrectionis supplicationem instituit, atque solemnè in pompa sanctam Dei Genitricis imaginem extulit. Hæc ex Luca Evangeliste manu ad Vinum expressa, tantum in eade Beate Virginis ad Præsepe in Exquilijs sita eximia Populi religione conseruatur.

Idem etiam ex manuscriptis, atque apostolicis rescriptis stabilitur, quæ in Archiuio asseruantur, vel certè in Vaticano. & primum adest Agapiti Cardinalis Columnæ testamentum anno 1380. In Ecclesia Beate Mariæ Maioris de Vrbe, quæ dicitur de Niue, meam eligo sepulturam, in naue illa propinqua Imagini Virginis gloriosa, vel ante tabernaculum dicte Virginis depictæ manu Beati Luca, dum tamen sit possibile. Et alio libro vetustissimo. Imago gloriosa Virginis Mariæ depicta in

A quadam grossa tabula, cum imagine sui filij in brachio sinistro, quam depinxit Sanctus Lucas Euangelista.

Plura possem addere ad idem confirmandum; cum vsque à sancti Gregorij temporibus perpetuò semper fuerit æstimata, atq; adorata, velut S. Lucæ pictura; sed ne nimium in re certa morer, ad alia properabo, Hanc Imaginem semper venerans, atq; credens illam esse, quæ à Romanis muris pestem expulit, quod S. Antoninus Florentiæ Archiepiscopus affirmat: Quia verò adhuc pestis Romam vastabat, more solito processionem cum Litanijs per circuitum Ciuitatis persequi Paschali tempore mandauit, & Imaginem Beate Mariæ semper Virginis ante processionem portari ordinauit. Hæc Imago dicitur esse Roma in Ecclesia sancte Mariæ Maioris, & fuisse depicta à Luca Evangelista non solum medico, sed & pictore egregio. Quum autem deferretur imago: tota aeris infectio, & turbulentia Imagini cedebat, quasi eam fugeret, & præsentiam eius ferre non posset. Vnde & mira serenitas, & aeris puritas, post eam remanebat. Tum iuxta Imaginem (ut fertur) audite sunt voces Angelorum canentium. Regina cæli letare alleluia, &c. statimque Gregorius, qui processionem sequebatur, addidit. Ora pro nobis Deum, &c.

Et Bonifacius Pontifex Nonus, hoc pacto: Bonifacius Episcopus, &c. Uniuersis Christianidelibus præsentis literas inspecturis salutem, &c. Cum itaque, ut tam dilecti filij nostri Stephani tituli Sancti Marcelli, Presbyteri Cardinalis, & Ecclesiæ Sancte Mariæ Maioris Archiepiscopi, quàm Capituli ipsius Ecclesiæ, & nonnullorum Ciuium ipsius Vrbs, relatione percepimus, & in ipsa Vrbe communis opinio habetur Imago Beate Virginis Mariæ, Beati Luca Evangeliste miraculosè, ut pie creditur, & communiter fertur depicta, quæ in dicte Ecclesia venerabiliter asseruatur, in quibuslibet anni temporibus aperiat, & claudatur, quibus ad dictam Ecclesiam causa apperitionem, & clausonem huiusmodi videndi confluit populi multitudo, &c.

E Dum putabam, hic capiti finem imposuisse, illud subuenit, quod aliquis posset opponere, quasi hæc Imago Gloriosa Virginis similitudinem non seruet, sicut à sanctis Patribus designatur; ex quo posset collegi minus à sancto Luca effluxisse, qui optime Virginem cognouerat. Quare dicimus præteritis annis accuratè cominus inspexisse, & per aliquod tempus, nec non etiam eius similitudinem per insignem Pictorem desumpsisse,

De visib. Eccles. lib. 1. cap. 5.

In tract. de sept. Eccles.

De station.

De vitis sum. Pont. & Card. in Vita s. Gregor. 1

Par. 1. c. 3. tit. 12.

Lib. de Div. esp. 13.

Ex Vatic. Bibliotheca

desumpſiſſe, qui ad viuum effinxit occaſione translationis ad celeberrimum ſacellum. à Paulo Quinto Pontifice Maximo conditum: quo tempore notauimus talem Imaginem eſſe mediocriſtaturæ, modetiſſimis veſtibus, & ornamentis ſatis perſimilem ijs, quæ ſancti Patres de illa ſcriptis conſignarunt, & præſertim Epiphanius: *Erat Maria in rebus honeſta, & grauis, pauca admodum, eaque neceſſaria loquens, ad audiendum facilis, et perquam affabilis, honorem ſuum, & venerationem omnibus exhibens, ſtatura mediocri, quamuis ſint qui eam aliquantulum mediocrem longitudinem exceſſiſſe dicant, decenti dicendi libertate aduerſus omnes homines uſa eſt, ſineriſu, ſine perturbatione, & ſine iracundia maximè, colore fuit triticum referente, capillo ſtauo, oculis acribus ſufflauiſ, & tanquam oliuæ colore, pupillas in eis habens, ſupercilia ei erant inflexa, & decenter nigra, naſus longior, labia florida, & uerborum ſuauiſtate plena, faciès non rotunda, & aucta, ſed aliquanto longior, manus ſimul, ac digiti longiores.* Cedranus: *Erat (inquit) ſtatura mediocri, ſubſuſca, ſtauo crine, oculis fuluis, ac mediocribus, manibus, ac digitis longis.* Sanctus Anſelmus: *Fuſos habebat oculos, rectos aſpectu; nigra ſupercilia, mediocrem naſum, uultus eius longus, longe manus, longi digiti, mediocriſtatura, perſeuerans in orationibus, ferens pannum proprii coloris, lectioni, ieiunijs, & labori manuum, & omni bonæ, uirtuoſeque operationi ſe dederat.* Et in Vaticana Bibliotheca Græcus auctor ait: *De Imagine Deiparæ, quam*

Lib. de Deiparæ
cap. 13.

Ex Vaticana
Bibliotheca.

A *Domina, corporis quidem proceritatem, menſuram mediam, ætatis parum excedentem, oris uerò deſcriptionem non ad perfectam rotunditatem elaboratam, ſed aliquatenus protrahatam, naſum directum equaliter in ambabus partibus faciem diuidentem, oculos ualde pulchros uelut humidum diſtillantes: initium probitatis, morum honeſtatem, & grauitatem longè diuiniorem: in ipſo reſidentem pupillas uidelicet oculorum præſerentes, pupillas planè more regio intus uelut in thalamo ſe continentem, & cereuleis ornamentis ritè admodum fulgentes, cereleis quoque ſupercilijs ſubſidentes, ſimiliter autem & palpebris inumbratas; Caſtiſſima labia cocino modeſtè rubeſcentia, digitos dominico, ac diuino copori adnatos, gracilitate quidem equaliter ornatos, ad prolixitatem uerò mediocriter extenſos. Capillos quoque ſubſtauos diuini capitis. Talem natura ſupra naturam, matrem, talem ars eius imaginem: illa quidem effectit; hæc uerò imitata eſt. Conijcere autem poſſumus imaginis artiſticem ſucceſſu operis gauiſum pictricem manum ori admoventem exoſculatam fuiſſe. Vel ſi non hoc, & artis datori pro beneficijs acceptis ſacrificaffe. Quomodo autem non ſacrificaret? Non propterea, quod ſpumam, quam equus ex ore expuerat, fortuna uſus ſaurice ad uiuum pinxiſſet, ſed quod gratia quidem artem, ars uerò manum, atque adeò ipſam picturam, uel ut totum dicam pictorem gratia mouens adeò ſpirantem, & parum non uiuam exemplarem Dominam expreſſit. Talem igitur imaginem cum compoſuiſſet S. Lucas, eam aſſert Deiparæ; ipſa uerò oculos in eam conijciens; iterum uaticinatur, ſeu proprii uaticinij reminſcitur. Et quam edidit uocem in principio admirandi partus; hanc etiam num in admirabilem Imaginis picturam religioſè ſimul, ac remiſſè protulit. En ruruſus (inquit) ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Et ò animam religioſam, ò uocem ueracem, que cum libertate dicendi Domina ac Regine conuenit, ſubiūgit, mea gratia cum ipſa eſto. Et uerbum res fit æterna, immobilis que. Quippe Dei matris erat cum Imago, tum uox Gratia plena, inquit, ego ſum ſuper omnem creaturam mater facta creatoris. Et quemadmodum ſanctitatis, & gratiarum fontem ego accipi ex eo, qui in me conceptus eſt, præter omnem rationem, ita ex me etiam Imago accipiet influxum miraculorum. Quiſque per me operatus eſt, quæ omnem captum ſuperant, per eam quoque effectus erit admirabilium. Naturas tranſmutaui ego, expellet morbos, & omnes paſſiones iſta mea Imago, ab ea fugient Demones, terga uertent, eaque apparente euaneſcent.*

QVA RATIONE

HÆC IMAGO SIT

In hac Basilica collocata.

Caput IV.

VO pacto beatæ Virginis Imago in tali Ecclesia reperitur, satis arduum videtur stabilire ob varias incursiones, ex quibus memoriæ deficiunt. Nos paucis rem attingemus, pro viribus comprobantes. Igitur in manuscripto huius Ecclesiæ legimus talem Imaginem ante sanctum Gregorium extitisse, his verbis. *Tabernaculum, seu Ciborium Beate Virginis facit marmore. in S. P. Q. R. in quo est Imago vetustissima gloriose Virginis à Beato Luca Virgine depicta, à nostro Pontifice hæc imago ibi fuit collocata, antequam Sanctus Gregorius Papa orans pro tollenda peste, quæ Urbem vexabat Antiphonam illam edidit. Regina celi latere, &c.*

B. Virginis Imago in S. Mariæ Maioris Basilica à Chioiti fidelibus pie obferuata, vel ex Hierosolymis, vel ex Constantinopoli deducta.

Nos quidem credimus ex Hierosolymis venisse vnà cum illa Saluatoris, vel certè (vt quidam volunt) à quodam Imperatore Constantinopoli Romam euectam, deinde à Liberio Papa, qui circa annum Domini 336. vixit in hanc Basilicam translata esse, velut à Basilicæ Authore; cum præsertim factis congruat tali reliquia ab hoc Pontifice illam Ecclesiam ornatam esse, quam ex stupendo niuis miraculo construxit. Alij credunt Sixtum Tertium qui anno 432. Ecclesiam gubernauit, in hac Basilica locasse, tanquam illum, qui Ecclesiam refarciuit; & musiuis atque picturis ornauit; quod Adrianus Primus ad Carolum magnum scribens testatur: *Beatus Xistus Papa Basilicam Sanctæ Dei Genitricis cognomento maiorem, quæ ad Præsepe dicitur, tam in metallis aureis, quam in diuersis historijs, sacrisque decorauit Imaginibus.*

Quibus verbis colligunt à Sixto tertio in tali Basilica fuisse repositam. nam cum hic Pontifex pluribus ornamentis, & Imaginibus sacris talem Ecclesiam illustrarit, satis probabile videtur etiam Beatæ Virginis Imagine à S. Luca depicta decorasse. His tamen respondemus certissimum esse hanc Eccle-

siam à Liberio ædificatam, & consecratam, Virgini fuisse. Quia verò recens memoria, extabat quarumdam sacrarum Imaginum à Luca Euangelista pictarum, ac proinde maior fortè ijs, quam nostris temporibus reuerentia vigeat, cum Ecclesiam construxerit; valde probabile videtur hanc Imaginem conquisiuisse, & hic collocasse, tanquam in Ecclesia quæ Liberij nomen per multos annos retinuit: velut etiam de corpore sancti Matthiæ, quod alijs cum reliquijs in Altari maiori collocauit, sicut in manuscriptis monialium Sanctæ Cecilie habetur: *Quam præfatam Basilicam idem Pontifex, idest Liberius Papa Primus, in honorem Dei, Beate Mariae Virginis consecrauit, in qua, in maiori si quidem Altari, de lacte eiusdem gloriose Virginis, de capillis ipsius, & canipium sui sacratissimi capitis, vnà cum vestimento sui sacratissimi corporis deuotissime recondidit. Ante quod quidem Altare sub lapide porphyretico Beati Matthiæ Apostoli corpus requiescit. Neque tamen plurimum ijs resistimus, qui à Sixto Tertio hic positam volunt, quod confirmat, dum inquit: *Virgo Maria tibi Sixtus noua tecta dicauit. Quare vtramque opinionem probabilem credimus: quamquam magis ad illam Liberij vergimus. Hoc tamen pro comperto est retinendum à Gregorij Magni temporibus vsque ad hæc nostra**

perpetuò talem Imaginem in sanctæ Mariæ Maioris Basilica extitisse, axi-
ma Christifidelium
ve-
neratione; quando sic omnes testantur, veluti quam plurimis miraculis illustrem.

✱

Liberium Papam Deiparæ Imaginem in S. Mariæ Maioris Ecclesia valde probabile collocasse.

De hac historia vide Petri Antonium spinelli & Societate Iesu in 2. par. tract. de fest. ac templ. Deipar. Basil. Benzon de anno Tubilai lib. 3. c. 16.

DE NONNVLIS
MIRACVLIS

Per hanc Imaginem Christi fidelibus
impertitis.

Caput V.

DI Omnia miracula, & beneficia per hanc Virginem fidelibus concessa narraremus nimium volumen ex cresceret: tantum pauca referentur in eorum gratiam, qui gloriosæ Virgini sunt addicti. Primum autem exordiemur à Leone Papa primo, tanquam eo, qui proximus Liberio extitit. Hic Pontifex, velut e scriptoribus cognouimus, cum propriam manum obruncasset, vt libidinis ignem restingueret, per hanc Virginem recuperavit. Sic præsertim Dionys. Chartus. enarrat. Naucler. S. Antonin. Quamquam id Baroni durum videtur, nec valet credere, sanctum Pontificem, singularibus donis ornatum eò deuenisse, vt semet mutaret; & sanè nulla alia ex causa, nisi quia tentationem præsertim ob sacram Eucharistiam mulieri porrexit, sic Baroni: *Leo Papa tentationem sentiens ex eò, quod mulier quedam manum ei osculata fuisset, dum communionem præberet populo in Paschate, sibi ipsi manum præcidit, vt tentationem superaret, sed cum populus conquereretur de ipso, quod solita exercitia pietatis non perageret, Beatam Virginem orauit, cuiusque intercessione manus ipsi reddita est, vt solito more diuina officia perageret: cuius rei rationem populo frequenti reddidit. Et sanctus Gregorius Primus, anno 592. quo tempore Romanam Ecclesiam moderabatur, dum omnem Italianam, & præsertim Romam acris pestilentia agitaret, constituit Dei auxilium implorare, illa recordans: *Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat: Quare cœpit dicere. Leuemus igitur corda, & præsumamus nos iam percepisse quod petimus. Ditius ad precem Iudex flebitur, si à prauitate sua petitor corrigatur. Imminente ergo tante aduersitatis gladio nos importunis fletibus insistamus: ea namque que ingrata esse hominibus importunitas solet, Iudici veritatis placet: quia pius, & misericors Deus à se vult veniam precibus exigi, qui quantum meremur non vult irasci. Hinc etenim per Psalmistam dicitur: *Inuoca me in die tribulationis tue, & corripiam te, & magnificabis me, &c.***

A Qua peracta oratione, vnà cum illa, quæ sequitur ad pœnitentiam exhortans, qualdam preces, vnà cum Litanijis disposuit Populo, & Clero, cum omnibus Ecclesiasticis ordine distributis ad sanctam Mariam Maiorem procedentibus, Deumq; laudantibus; quorum ordinem, & distributionem haud exprimemus, cum optimè per Baronium habeatur. Missæ sacrificio peracto, & Gregorio Papæ adherentes, vnà cum Beatæ Virginis Imagine, solemnè atque religiosa processione versus sanctum Petrum in Vaticano viam sumpserunt. Quo deducti, in sancti Angeli Ponte, Dei, & Beatæ Virginis meritis Gregorius, & Populus sunt exauditi: quando licuit glorioso Pontifici cælestem Angelum corporeis oculis cernere nudatum gladium in vagina recondere, ex quo cognosceretur adeò preces apud Deum peruenisse, vt confestim pestis cessarit. Hanc historiam plurimi enarrant, sed præclare Baronijs his verbis: *Habent veteres rituales libri, vt vidimus, vltimis Litanijis esse processum ad Basilicam Apostolorum Principis Petri, atq; ab eodem Gregorio sanctam imaginem Deiparæ magna reuerentia delatam: fuisse autem illam traditur, que hæc tenus extat in Basilica sanctæ Mariæ ad Præsepe, & à Populo honorifico cultu frequentatur, eam tunc à sancto Gregorio in processione delatam: Ordo Romanus, quem pluribus exemplaribus Vaticana Bibliotheca custodit, affirmat, quibus maior proculdubio adhibenda fides est, quam cæcis haud pridem Venetijs. Tunc verò & mirandum illud accidisse tradunt, vt cum peruenisset procedendo Gregorius ad molem Hadriani Tyberi adiacentem, in signum reconciliati numinis visus fuerit Angelus nudatum gladium in vaginam reponere, eoque Symbolo morbum cessasse, significare voluisse, &c.*

E Quidam addunt ad hoc miraculum fuisse e cælo vocem auditam. *Regina cæli letare alleluja. Quia quem meruisti portare alleluja.* Quo cognito Gregorius per spiritum sanctum edocuit statim responderit: *Ora pro nobis Deum, alleluja.* Et hæc est ratio, cur talem Antiphonam e cælo delapsam, lætitiæ ergo sequentibus temporibus Ecclesia Paschali tempore decantarit, sicut hodie videmus. apud Cardinalis Sirleti tractatum aliud miraculum legitur, quod Sancto Gregorio in hac Basilica contigit, & fortasse ad huius Imaginis Altare, dum sacrificium celebraret. Etenim sic habet. *Vidimus apud Chronicarum scriptorē satis auctoritatis Gulielmum nomine, qui Marcelli Secundi in Biblio-*

Tom. 8. ad ann. 590.

De origine posit in Vrbe Roma vide Greg. Dial. lib. 4. 19. et Greg. Turon. lib. 10. hystor. Franc. c. 1. & Io. Diac. in vita S. Gregor. lib. 1. cap. 34. & Petr. Ant. Spinel. de Soc. Iesu c. 20. de Desparamiraculis.

Cic. in vita Greg. Papa qui dicit hanc historiam fuisse in die Resur. 593. Manus. in Arc. S. Mariæ maior. Ration. diuinor. officiorum in dia Paschatis.

Baron. tom. 8. ad ann. 590.

qui plurimos auctores adducit. Antonius Spinnellius 2. par. de fest. ac Templ. Deiparæ.

Legitur etiam hæc historia in tabula scripta apud Altare B. Virginis in hac Basilica.

Ration. diuinor. de festim dieb. post Pascha.

Canis. lib. 9. c. 22. de hoc miraculo, qui alios adducit Simon. M. stad. in vita S. Luca.

Theod. lib. 1. in collat. lib. 1. Iacob. Bill. lib. 4. Fr. Dam. orthod. fidei cap. 17. vbi adducit S. August. de doctr. christ. Sigon. de regno Ital. lib. 1. pag. 31.

Card. Sirli. in manuscr. tract. de hac Basilica qui adducit eorum nomen Gulielmi Ang.

Rutil. Benzon. de anno S. Iulii lib. 3. c. 16.

In annot. B. M. vic tom. 2. Par. 4. summ. tit. 14. 5. 1.

Tom. 6. ad ann. 461. num. 2.

Execl. 18. To. 3. v. 11. lib. 11. c. 1.

Pal. 49.

Libertum Pri. Deiparæ Imaginem in S. Maria Maior. Ecclesia. valde probabile collocat.

De hac historia vide Petri de totum simul & Secretum 104 in 2. par. tract. de fest. ac templ. Deiparæ. Rutil. Benzon. de anno Iulii lib. 3. c. 16.

theca aderat, quod Gregorius Magnus Missam in sancta Maria Maiore celebrans, simulatque dixit: Pax Domini sit semper vobiscum, responsum ab Angelis accepit: Et cum spiritu tuo. Quare ab eo tempore sacra peragens in ea Ecclesia ob reuerentiam, & facti memoriam nihil ab alijs ad illa verba respondebatur. Pax Domini sit semper vobiscum. Idem ex libro Rationalis Diuinorum deprehenditur. Et quidem hac die fit statio apud sanctam Mariam Maiorem, ad ostendendum forte, quod Dominus, etiam hoc in Euangelio non legatur, primo ante omnes apparuit gloriose Virgini Matri suae, ut quam praesens mors filij contristauerat, etiam ante omnes ipsa resurrectio iucundaret. fit etiam ibi statio ad commemorandum, quia dum Beatus Gregorius hac die ibi celebraret, & pax Domini, alta voce respondit. Et cum spiritu tuo, & propter hoc cum Papa hac die ibi celebrans, dicit, Pax Domini, in testimonium huius miraculi, nil ibi respondetur. Quae duo miracula, ex libris Sanctorum, Voraginis, & in vita Beati Gregorij confirmantur. Hae etiam veneranda Imago Petro Cardinali Columnae apparuit, in mare periclitanti, dum Auenionem pergeret, & sibi, ac suis omnibus salutem attulit. Hoc cum aliunde veraciter constet, etiam ex pictura apparet, adhuc extante in vna Ecclesiae columna ante portam, quae appellatur Porta Reginae; quia eadem Imago Regina appellata super eam seruabatur, quae porta ad baptisterium ducebat. Propter hoc miraculum idem Cardinalis, atque Iacobus frater etiam Cardinalis, praedia, & bona in Basilicam transferentes, tandem in ea quiescere voluerunt. Et Petrus Auenione decedens ad eam suum corpus asportari mandauit. Anastasius in vita Sancti Martini Papae, & Martyris, qui saepius ad sacrificium agendum hanc Ecclesiam frequentabat, & fortasse Altare huius Imaginis, sic miraculum enarrat. Qui praedictus Olympius veniens in Ciuitatem Romanam, inuenit Ecclesiam coadunatam cum omnibus Episcopis Italiae, seu Sacerdotibus cum Clero. Et volens implere ea, quae et iussa sunt armans secum exercitum virtutis. Voluit schisma sanctae Ecclesiae introuidere. Hoc per plurimum tempus actum est. Et non illum omnipotens Deus permisit, quae nitebatur perficere. Videns ergo se a sancta Dei Catholica, atque Apostolica Ecclesia superatum, necesse habuit de sua quasi mala intentione declinare, ut quod non potuit per manum armatam facere, sub heretico modo per Missarum solemniam in Ecclesia Dei S. Genitricis, semperque Virg. Mariae ad Praesepe

A perficeret. Nam dum communionem ei porrigeret sanctissimus Papa, uoluit eum crudeliter interficere, ut demandarat suo spathario. Sed omnipotens Deus, qui solitus est seruos suos Orthodoxos circumtegere, & ab omni malo eripere, ipse excacauit spatharium Olympij Exarchij, & non est permixtus videre Pontificem, quando Exarcho communionem porrexit, vel pacem dedit, ut sanguis eius effunderetur, & Catholica Dei Ecclesia heresi subiugaretur. Quod postmodum praedictus armiger diuersis cum iure iurando professus est. Videns ergo Olympius Exarchus, quia manus Dei circumtegebat Martinum sanctissimum Papam, necesse habuit secum Pontificem concordare, & omnia, quae iussa fuerant eidem sanctissimo viro indicare. Idem, Auctor manuscriptus testatur a nobis in Archiuo reperiens, qui plurimum cum Anastasio concordat; quare haud ab re erit eadem verba proferre: Martinus Primus Pontifex in hac Basilica celebrabat. Nam cum Constantinus Olympium Exarchum Romam misisset, ut Martinum interficeret, Olympius spathario suo mandauit, ut Pontificem ad Praesepe Missarum solemniam celebrantem occidat: Quod spatharius aggrediens caecus efficitur, ut hoc habetur in lectionarijs. Neque verò est tacite praetermittendum miraculum ab Auctoribus annotatum, Leone Papa Quarto Pontifice, per hanc Imaginem Romae patrum, quando non minus admirationem, quam salutem attulit, Romam a pestifero serpente, qui spiritu necabat, liberans. Anastasius: Leone Quarto in primo sui Pontificatus anno, is autem erat annus Domini 847. iuxta Basilicam Beate Luciae martyris, quae in Orphea sita est in quibusdam terris, abditisque cauernis diri generis serpens, qui Basiliscus graece, latine Regulus dicitur, ortus est, qui statu suo, ac uisione, omnes, qui ad eandem appropinquabant cauernas, celeriter necabat. Ipse uero Pontifex beatissimus hanc populi necem audiens, atque perniciem, ad orationem se conuertit, ac Litanijs, ut Dominum deprecaretur; quo huiusmodi omnes interitu liberaret. Dum haec aguntur praeclearus, ac celeberrimus dies aduenit, in quo Beate Dei Genitricis, semperque Virginis Mariae Assumptio celebraretur, tunc praefatus uniuersalis Pontifex a Patriarcho cum hymnis, & canticis spiritualibus sancta praecedente Icona ad Basilicam S. Adriani martyris, sicut mos est, proprijs pedibus cum omni Clero perrexit. De qua regressus cum omni fidelium catu ad Basilicam Beate Dei Genitricis, & Domini nostri Iesu Christi, quae ad Praesepe dicitur, cum Dei laudibus, magna populi ceterua comitante properabat. Qui cum peruenisset ad lo-

In 6. par. sub rub. de offic. in die Pascae.

Rutil. Benzou. de anno S. Lubil. lib. 3. c. 16. Vide etiam lib. Ration. Diuin. par. 6. Rub. de Offic. diu. in die Pascae, ubi loquitur de nouul. in B. Virg. miraculis.

Card. Siret. in suo tracl. 5. cit. Anast. in vita S. Martini Papae & Mart. Breuiar. Rom. sub die 12. Nou. Panuin. Plat. in vita Martini Papae. Laurent. Suri. in vita eiusdem tom. 6. Martyrol. RB. & annot. Card. Baron. sub. die 12. Nouemb. Baron. tom. 8. ad an. 847. v. g. ad 654.

Platin. in vita Martini i. Rutil. Benzou. lib. 3. c. 16. de anno 8.

Baron. tom. 10. ad ann. 847. ex Biblioth. in vita Leonis 4. Plat. tracl. de fest. Martyrol. Roma. Pet. Ant. Spinol. in tracl. mirac. Depar. par. 1. c. 20. Rutil. Benz. de An. S. Lubil. lib. 3. cap. 16. Sigon. lib. 5. de Regn. Ital. ad an. 847.

De vita & morte H. Inq. II. Bar. in an. marty. Rom. 14. Inq.

mirabile dictu nihil minus quantum ad pondus pertinet; post tam prolixam cerei sui exustionem sollicitus illic appensor, & spectator inuenit sic, quasi nihil consumptum sit, totumque quod Deo, & eius Virgini matri deuotus incenderat se recepisse miratur. Hoc tam nobile, & ante nusquam auditum miraculum ad commendandam mortalibus gloriam matris Domini non in quolibet ignoto, & humile loco, non in quolibet, vel in quantalibet Ciuitate, sed in ipsa urbe, orbis capite, non semel tantum, ut dixi, sed assidue recursu annuo diuina pietas, & potentia operata, facit ut, & frequentia miraculi augeat admirationem, & edificet fidem: accendat charitatem, & locus tam celebris nulli patiatu esse occultum, quod caelestis prouidentia tam famosi loci occasione pluribus, ne dictum omnibus fieri uoluit manifestum. Magnum quidem fuit propheticiis temporibus, quod ad uiduam Deo mittente Heliam, hydria farinae non defecit, & lacytus olei non est imminutus iuxta uerbum Domini, qui locutus fuerat in manu Heliae. Magnum fuit quod Helias magnus Propheta Domini pastus est cibo Dei coruis ministrantibus sibi iussu Dei panes, & carnes mane, & panes, & carnes uespere. Magna fuerunt illa tempore ira; non sunt minora ista tempore gratiae. Magna fuerunt illa tempore Moysae; non minora sunt ista tempore Christianae, & Euangelicae legis. Unde fuerunt Prophetae panes, & carnes ministrati a coruis mane, & sero non defecit eidem puxillum farinae, & olei per tres tantum annos, & dimidium non defecit, nec defecit in magno festo martis Domini post tam diuturnam diei, noctisque ut dictum est, consumptionem; oblata Deo Cereorum quantitas non solum per tres annos, & dimidium, sed etiam per centum, & eo amplius annos usque ad hanc nostram aetatem, & quantum deinceps Deo placuerit, &c.

Nostris temporibus Calicis Episcopus acriter, & immerito vexabatur; obquam rem ad hanc Imaginem confugit optima spe ut per illam de sua Innocentia pateret; nec abfuit ab huius precibus, uelut in Archiuio designatum cernitur: Qui dum falsi criminis accusatus, unde, & dignitati, & facultati periculum imminebat, causam suam Romanam ageret ad Beatae Virginis patrocinium recurrens, quotidie per annum integrum in hac Basilica ad Altare sanctissimi Praesepis celebrabat; & sacro peracto cum tota familia Ecclesiam in specie processions circumibat, & ultimo ad Beatae Virginis Imaginem procumbebat, auxilium innocentiae suae implorando. Post annum a Iudicibus, qui de illo ab initio uidebantur male sentire, fuit mirabiliter absolutus.

A Adfunt etiam quaedam miracula per hanc Imaginem communicata, quod ex manuscripto apparet à nobis in Vaticana Bibliotheca reperto, & circa centum sexaginta annos Gulielmo Cardinali Rothomagen. dicato. Sic enim ait. Scio nunc expectari quid de miraculis dicturus sim; cum constet ad supplicationem nonnullarum Imaginum crebra esse facta, ac fieri in dies miracula, crebraque praestari beneficia, quae quam multa sint, illud pro iudicio adduci solet in medium, quod Ecclesia B semper statuis, signisque, seu spolijs liberatorum saluatorumque sit imbuta. Equidem fateor admirationi esse solere in nonnullis sacris Imaginibus copiam statuarum, quasi pro beneficio impetrato retributarum: nihilominus, & si ibi spectemus cerea illa indicia miraculorum, non propterea existimandum est Imaginem, quae ijs caret, sine uirtute miraculorum existere. Nam secundum locorum uariam consuetudinem ita uarie pro acceptis beneficijs Ecclesiae remunerantur. Alicubi enim pro accepto beneficio Missae celebrari procurant. Alibi cereas faculas ante Imaginem accendunt. Alibi tributa egentibus stipe se uoto liberant. Plurimis etiam in locis cum non facile deprehendatur qui magnas statuas è cera fabricandi artem tenent, retribuunt sigilla, ac cereas pupas. Sunt etiam, & qui peregrinationi, itineribusque obligationibus soluant, quod et Romae maxime consueuerunt. Quae propter nolim concludas si plura haec habet Imago uotorum signa, consequens esse plura ex ea beneficia, pluraque miracula eminere. Haec enim nostra Imago, & si non est redimita signamenti cereis; at quantis polleat in praesentiarum miraculis, quantisque beneficijs ad se confugientes semper profecuta fuerit, ex multis quae, & narrantur, & uidentur indies manifeste patet: ex quibus si duos, uel tria per strinxero, satis esse putabo, cum & reliqua conuinci possint, quae si explicarentur uolumen efficerent. Dominus Petrus de Columna Ecclesiae Romanae Cardinalis cum per mare iter ageret sua suborta tempestate cepit de salute diffidere: Et quia plerumque tunc solemus ad altiora conscendere, quando inferioribus destituimur, gloriosam Virginem nostram hanc Imaginem mente accipiens suppliciter, ut sibi opem ferret, exorauit, quae seruuli sui miserata, mox inter tenebras, turbinesque, ac procellas eadem, quae hic inspicitur Imago paruulum Iesum gestans refulsit, & una secum lucem, tranquillitatem, ac salutem adduxit. Quod factum cum sibi, ceterisque, qui secum tempestate laborabant, ut erat mirandum, uideretur, explicite nostra in Ecclesia uotis curauit ante Imaginem in pictura, quae in hodiernum usque durat, significare, attestarique.

Philippus

Ex Bibliotheca
Vaticana lib.
signato n. 392.

Petrus Cardina
lis Columna fu-
borta tempesta-
te gaudente ista
tus B. Virgin.
Imaginem in S.
Mariae Maioris
Ecclesia posita
tam implorans
liberant.

Philippus Maria Mediolanensis Dux, cum filium haberet unicum, isque aduersa valetudine correptus, nullam suae salutis spem repromitteret, medicorumque omnis industria, quam non segnem fuisse suspicandum est, iam in irritum vertebatur, ad Dei Genitricis opem confugit, promittitque nostra imagini, quando sibi filius redderetur incolumis, argenteam statuam, ponderis eiusdem, quo, & filius liberatus pensaret, transmittere, promissioneque facta maximo omnium, & praecipue medicorum stupore filius est sanitati restitutus. Qui ex solido argenti fabricatam, ut promiserat statuam ingenti cum honore, & pompa nostrae Imagini direxit, ac dedit. Quod argenteum donum iussu legati cuiusdam Sedis Apostolicae, vel ob ingruentem Ecclesiae necessitatem, vel quouis quaequo colore una cum sacris Ecclesiarum utensilibus constat, & ad nummos redactum: quod quidem nec impune actum est: nam eundem legatum dignitas Cardinalatus defendere non potuit, quin carceri deputatus infelicem obiret, concluderetque vitam. Subijciam, ne ingratitude noter, quod mihi ipsi beneficium per eandem imaginem collatum est. Iam septimus agitur annus, quo aestuosis me febribus, ac dysenteria exhaurientibus usque adeo exinanitus sum, ut nec manum e lecto, vel quidem paululu (Deum testor) attollere possem: iam medicis desperantibus, assistentibusque ad lachrymas se conuertentibus, recurritur per anxiam matrem ad Virginem Genitricem, promittitque se imaginem hanc certis diebus visitaturam si mihi subueniatur. Quid plura? emissa prece febris abcessit, corpusque constringitur, & ne dum mortem euasi, sed & multo prosperiorem valetudinem recuperavi, ut crederes illam non fuisse aegritudinem, sed ad salubriorem conalescentiam preparamentum optimum. Possent plura, & his quidem maiora subnectere, si & intentio, & operis prolixitas pateretur; non enim hac ex parte, quae ad miraculorum pluralitatem pertinet primatum ascribere huic imagini animus est; sed id studeo efficere, ut credamus sine cereis his ostentationibus munera, seu beneficia impetrari. His enim tribus miraculis, quasi magno mari libatis, facile potest comprehendi, qualiter reliquum sapiat: sed dicet mihi quispiam, si nec ob sublimem opificem, pictoremque egregium, si nec ob multitudinem miraculorum, beneficiorumque praestitorum excellentiam, hac inter caeteras meretur imagines, quae id sibi praerogativa quouque priuilegio uedicabit? Quia vero posset aliquis timere quasi ex simplici sanctae Mariae nomine non fit hac sacra Imago intelligenda, nec etiam illius Basilica, velut apud S. Gregorium legimus; cum in sermone apud sanctam Sabinam po-

pulo dixit: Ad Genitricis Domini Ecclesiam. Ideo Anastasij auctoritatem proponimus constantis; dum sancta Maria nominatur, absque alia appendice per antonomasiam semper sanctam Mariam Maiorem indicari: Gelasij temporibus inuenti sunt Manichei in Vrbe Roma, quos in exilium deportari praecipit, quorum quoque Codices ante fores Basilicae sanctae Mariae incendio cremauit.

Et in Concilij Romanis sub Hilario Papa: Hilarius fecit constitutum de Ecclesia in Basilica ad sanctam Mariam. Rutilius Benzonius Episcopus: Per antonomasiam enim, tanta est huius Ecclesiae praeslantia, quando Scriptor es absolute proferunt: Basilicam sanctae Mariae, Ecclesia Sanctae Mariae Maioris intelligitur.

Neque vero est silentio praetereundum, quod antiquis temporibus in hac Basilica, praeter Missae celebrationem adstante Pontifice, magna pompa, atque solemnibus, ueneranda Imago per Urbem ducebatur; cumque in itinere Saluatoris Imaginem offenderet, simul coniunctae procedebant. Tali pompae omnes Romani Artifices aderant propria Insignia gestantes. tandem rectius reputarunt hac prorsus impedire, velut ex lapide comprehenditur in Conseruatorum Aula asseruato.

TRIVMPHALIS GENTILIVM POMPA AVCT. C.
 HONORI REDDI SOLITA AD DEVOTVM CHRISTIANÆ
 D RELIGIONIS CVLTVM REDACTA
 DEI GENITRICIS
 FESTO DIE. DVM CHRISTI SALVATORIS MIRABILE
 SIMVLACRV M EX LATERANO IN EXQVILIAS AD MARIE
 MATRIS MAIOREM ADEM QVOTANNIS INGENTI PLAVSV
 SOLEMNIQVE PROCESSIONE DEFERTVR PRO SENATVS
 MAGISTRATVMQVE, ET PLEBIS
 E OBSERVANTIA NEVE
 VLLA POST HAC INTER PLEBEIA COLLEGIA CONTENTIO
 FIAT DECRETVM EST VT HOC STATVTO ORDINE
 VNIVERSI CVM SVIS FACVLIS THALAMISO, ET LVMINARIBVS
 SACRAM IMAGINEM QVA ITER FECERIT COMITENTVR EA
 RATIONE VT QVI PROXIMIORES SIMVLACRO SINT
 DIGNIORES HABEANTVR
 AQUA-

Regiſ. lib. 1. l. 6. 2. in vita Hilarij.

Tom. 1.

Benz. Episcop. lauretani de Anno 1 ubil. lib. 3. cap. 16.

Philippus Maria Mediolanensis Dux...

Petrus Cauda...

AQVARIII INTER AVSPICENTVR A
 POSTI. I. FORNACARII II.
 III. MOLENDINARII MVLIONES LI-
 GNARII IV. MVLIONES VINARII
 V. CAVPONES VI. SALSAMENTARII
 CANDELARII EX SEVO PISCA-
 TORES PISCARII VINITORES
 OLITORESQVE PISTORES FOR-
 NARIQVE
 VII. PELIPARII VIII. FIGVLI STA-
 BVLARII ERGASTVLI LIGNO-
 RVN MERCIMONIARII IX.
 X. SELLARII CORIARII TONSO-
 RES CALCIARII
 LANII, SVTORES, SARTORESQVE,
 FABRILIGNARII, FABRI FERRA-
 RII AVRIFICES
 AROMATARII NVMVLARII, LA-
 NIFICES FVLLONESQVE MER-
 CATORS PANNORVM
 AGRICVLTORES, BOARII
 THALAMVS ROM. FISCO.
 SI QVIS ERGO SECVS FECERIT XXV. C
 AVREORVM PÆNA MVLCTE-
 TVR.

Sanctissimi Iubilei anno hæc Beat. Virg.
 Imago in Basilicæ medio locabatur super
 Aram cancellis septam ad Populi commo-
 ditatem, nonnullis Canonici, atque Ro-
 manis Patriijs ex Confalonis societate sem-
 per adstantibus. Eodem tempore, solemn-
 pompa Saluatoris Imaginem è Laterano ad
 hanc Ecclesiam deducebant, & per aliquot
 dies permanens, piè excolebatur. Quæ con-
 fuetudo a Paulo V. Pont. Max. iustis de cau-
 sis, nostris temporibus ablata fuit.

DE ORNAMENTIS,

QVÆ OLIM

*Gloriosæ Virginis Imaginem in Ci-
 borio illustrabant.*

Cap. VI.

VM antea de Virginis Ima-
 gine tradiderim, satis con-
 ueniens duxi modum aperi-
 re, quo olim in Ciborio af-
 feruabatur; postea indicabi-
 mus quidnam Clementis VIII. Pontificatu
 ad decorum accesserit. Igitur in Basilicæ
 Archiuio sic adest. Prima Imago gloriosæ Vir-
 ginis Mariæ depicta in quadam grossa tabula;

cum imagine sui filij in brachio sinistro, quam
 depinxit sanctus Lucas Euangelista, & eam
 portauit per Vrhem Beatus Gregorius Romanus
 Pontifex, & Doctor eximius in remedium hor-
 ribilis pestilentie, quæ tunc Romam vexabat
 atrociter, ut habetur in Rationali diuinorum Of-
 ficiorum. Hæc seruat in pulpito su-
 stentato quatuor columnis marmoreis ad dexte-
 rum latus Chori cum huiusmodi ornamentis, quæ
 sequuntur.

Rosæ tresdecim circa caput Imaginis Beate
 B Mariæ in diademate, quæ reputantur ex auro
 cum aliquibus gemmis viridibus, & rubeis in
 unaquaque Rosâ.

Item in diademate Iesu Christi rosæ duodecim
 parue ad eundem modum.

Item super caput Beate Mariæ Virginis, ad
 latus dextrum, una stella de pernis, cum gem-
 ma in medio, & ad latus sinistrum, una luna
 de pernis.

Item circa collum Beate Mariæ Virginis ad
 latus dextrum una rosâ magna de pernis, quæ
 in medio habet unam paruam rosam cum per-
 nis masculis, & cum una gemma in medio.

Item ad latus sinistrum eodem loco una ro-
 sa de smaltis, cum aliquibus pernis, & in me-
 dio gemma una rubea.

Item in pectore Beate Mariæ Virginis unum
 monile ad instar Crucis de smaltis viridibus, &
 unum simile in pectore filij.

Item in humero dextro Beate Virginis una
 stella cum aliquibus pernis.

Item circa diadema duo Angeli argentei, in
 aliquibus nubibus etiam argenteis, qui videntur
 tenere diadema. Item circa pectora, una, quæ
 dicitur fresatura de pernis cum Aquila inter duos
 leones, reliquum de auro.

Item unum lilium de pernis, cum gemma
 in medio.

Item due Coronæ argenteæ, una maior pro
 matre cum aliquibus gemmis vitreis, & smal-
 tis azurris. Alia minor pro filio eodem modo.

Item ad pectus una rosâ magna argentea
 deaurata, cum gemma in medio.

E Item una tabula argentea ante Imaginem;
 idest ad pectus eius, ubi est sculptum unum
 vas cum lilijs in medio, à lateribus rosæ etiam
 argenteæ.

Item due afferes in valuis cooperte argento,
 in dextra est Imago sancte Lucæ integra depin-
 gentis Beatam Virginem; & ad caput sunt An-
 geli cantantes Regina celi letare, in sinistra ima-
 go Sancti Gregorij portantis in manu imaginem
 cum Castro; & Sancto Angelo, ad pedes eius
 imago Reuerendissimi Domini Rothomagensis
 Archipresbyteri huius Ecclesie genuflexi, qui istas
 valuas

valuas fieri fecit, & arma ipsius in ambabus
 valuis, & alia permulta, &c.

Nostra tempestate Anno Domini mil-
 lesimo quingentesimo nonagesimo septimo,
 Clemens VIII. post sacrificij celebrationem
 In die Visitationis binas coronas donauit; ni-
 mirum, vt vna matri Dei, altera filio salua-
 tori deferuaret, varijs, & preciosis gemmis
 exornatas. Quia verò iustis de causis publi-
 cum Instrumentum est conditum, nos ad
 rei expressionem annotabimus: In nomine
 Domini Amen. Anno ab eius Natiuitate mil-
 lesimo quingentesimo nonagesimo septimo, Indi-
 ctione decima, die verò Mercurij, secunda
 Mensis Iulij in festiuitate Visitationis B. Ma-
 ria Virginis existen. Sanctissimi. D. N. in Christo
 Clemens diuina prouidentia Papa octauus, anno
 Pontificatus sui sexto, in Visitatione Deiparæ exi-
 sten. in Basilica sanctæ Mariæ Maioris eius so-
 lita deuotione facta pro eius sacratissima Imaginis
 & eius sanctissimi filij D. N. Iesu Christi decore,
 & ornamento, zelo deuotionis donauit dictæ sanctæ
 Imagini duas coronas per manus D. Curtij Vanij
 eiusdem sanctissimi D. N. Aurificis, vnā vi-
 delicet pro ornamento eiusdem gloriosissimæ Virgi-
 nis Mariæ, & aliam minorem pro ornamento
 D. N. Iesu Christi, quæ corona magna Deiparæ, est
 qualitatibus, & ornata infra scriptis lapidibus, &
 gemmis. videlicet: De fondi d'argento indorati,
 vno opales d' vero girasole con vna perla grossa
 in cima, & sotto con le arme di N. S. sotto all'ar-
 me vno Grisopatio à facciette grandi, di sotto à
 detto grisopatio vn Topatio grande ottangolo à
 facciette. Quattro altri Grisopatiij, cioè doi per
 banda di detto Topatio di sopra à dette pietre.
 Quattro smeraldi di variate grandezze. Cin-
 que pendenti di smeraldi, quali pendono à piedi
 di detta Corona in perline. sopra li quattro sme-
 raldi di variate grandezze, Ci sono quattro Ba-
 lalasci nelle quattro punte delli raggi della Corona,
 & quattro perle grosse, oltre à quella che è nel rag-
 gio di mezzo sopra lo Opales sudetto nelle punte per
 fianco dell'vna, & l'altra parte del raggio sono
 dieci perle di variate grandezze nel mezzo di det-
 ti raggi attorno alli cantoni de smeraldi, & sotto
 l'arme di Nostro Signore ci sono dodici perle di
 variate grandezze, variate perle à fioretti à sede-
 re più piccoli numero quaranta con otto Cherubini
 d'oro smaltati, cioè quattro da piedi; & quattro
 di sopra. Doi festoncini di perle minute attorno
 all'arme di Nostro Signore. L'altra Corona pic-
 cola del Nostro Signore Iesu Christo è tutta d'oro
 massiccio, eccetto il fondo che è d'argento inorato,
 nella quale sono l'infra scritte gioie, cioè. Nella
 punta di mezzo vi è vn Zaffiro con tre perle
 in cima, vna perla longa à cocozza, doi tonde,

A vna di qua, & l'altra di là da detto Zaffiro,
 sotto la quale è l'arme di Nostro Signore, sotto la
 qual arme vi sono quattro perle, doi tonde, &
 doi à sedere con doi festoni vno per banda à det-
 ta arme vna spinella scangolo in tauola, bella,
 & rara. sotto detta spinella vn Topatio gran-
 de ottangolo à facciette. di qua, & di là di detto
 Topatio, doi Grisopatiij ottangoli à facciette, &
 quattro smeraldi di variate grandezze, alli qua-
 li sono attaccati quattro pendenti di smeraldi,
 doi trecce di rubini di qua, & di là alla detta
 B spinella, & doi Balalasci grandotti nell'istesso or-
 dine in tauola. quattro zaffiri à dette due trecce
 di rubino, & balalasci nelle quattro punte, doi di
 qua, & doi di là. all'arme di nostro Signore ci
 sono dodici perle tonde di variata grossezza, nel-
 l'estremità di dette punte doi raggi di perle di nu-
 mero tredici in tutto. Doi fili di perle, che diuido-
 no il primo grado della corona numero quaranta-
 cinque, & tra detti doi fili vi sono quattro perle
 per cantone di smeraldo, fioretti a sedere numero
 sedici in tutto. Quæ dua coronæ, de ordine eius-
 dem Sanctissimi Domini Nostri fuer. int incontinen-
 ti posite, videlicet maior super caput glorio-
 sissimæ Virginis Mariæ, & alia parua super ca-
 put eius filij Domini Nostri Iesu Christi cum
 conditione, quod dictæ dua coronæ nullo vnquam
 tempore possint amoueri ex dicta Ecclesia, sed in
 ea retineri, & custodiri debeant sub cura, cu-
 stodia, & gubernio Canoniorum nunc, & pro
 tempore existentium Capituli dictæ Ecclesie,
 duntaxat exclusis alijs personis, etiam Illustris-
 simo dictæ Ecclesie nunc & pro tempore existen-
 te Archipresbytero, & Societate Consalonijs, &
 illius Confratribus, omnibusque alijs personis,
 etiam in dignitate constitutis, sub pena excom-
 municationis late sententiæ eo ipso incurrendæ, si
 secus, &c. & ordinauit dictis Canonicijs ibidem
 presentibus, quod debeant singulis solemnitatibus,
 festiuitatibus, ornare dictas sacratissimas Imagi-
 nes dictis coronis ad laudem, & honorem Dei, &
 eius gloriosis. matris Virg. Mariæ, & eius Ecclesie
 sanctæ, & ita fieri iussit, & ordinauit etiam ab
 eorum in dicto Capitulo successoribus, de quibus om-
 nibus sua sanctitas ad perpetuam memoriam or-
 dinauit, ac iussit mihi Notario, vt consiciam
 vnum, vel plura, publicum, aut publica In-
 strumentum, vel Instrumenta, vt opus fue-
 rit. Actum Romæ in eadem Ecclesia, in Cappel-
 la felicis memoriæ Papæ Sixti Quinti, ibidem
 presentibus, audientibus, & intelligentibus his,
 videlicet Illustrissimo Domino Siluio Antonia-
 no Magistro Camera; & Illustrissimo Domino
 Didaco de Campo, Cubiculario secreto sua San-
 ctitatis, testibus ad prædicta omnia, & singula
 vocatis, habitis, atque rogatis.

Ego

Ego Ioannes Baptista de octavianis Ciuis Romanus Curiae causarum Capitolij notarius publicus, in Archiuo Romanae Curiae descriptus, de premissis rogatus, praesens Instrumentum subscripsi, & publicani requisitus.

Petotatio operis.

Iam nostri laboris finis apparet, iam eo quo intendimus, peruenimus, quatuor potissimum innixi: videlicet Probatas scriptoribus; Epitaphijs omni tēpestate receptis; & pontificijs Decretis; atque fidis manuscriptis per Archiuos ministratis, velut initio fuit indicatum. Quod postremum tanti semper fecimus, vt nec stylum immutare, nec orationem alterare voluerim, sed eadem verba afferendo quantumuis horrida, & incompta, tum Historiae auctoritatem addere, tum

A antiquitatem venerari. Tu magna Patrens, cuius fecunda Virginitas Immensum, concepit, ac aeternum progeniuit, si quid à tua Maiestate alienum, vel hic auersum, occurrat, ignoscas quāso. Scis humani ingenij infirmitatem, etiam in minimis fluctuantis. Scis quanta sit difficultas, praesertim in rebus ab hominum memoria remotis, quod nobis vel maxime contigit, dum haec in tui honorem concinabamus. Misereere famuli tui, pietatisque oculos ad nos conuerte, vt in hoc lachrimarum mare illos tanquam fidissima sydera intuentes, nullis vnquam procellis obruamur, sed vndique securi ad Caelestem patriam delati, trinam, Maiestatem conspiciamus.

F I N I S.